

DESPRE UTILIZAREA TRADUCERILOR BIBLICE ÎN LINGVISTICĂ (ÎN LINGVISTICA ROMANICĂ)¹

GEORG A. KAISER
Universitatea din Konstanz
georg.kaiser@uni-konstanz.de

1. Introducere

Avantajele și dezavantajele utilizării traducerilor și, în special, a traducerilor biblice în cercetarea lingvistică au fost deja discutate pe larg (compară, de exemplu, cu Albrecht 1999, Kaiser 2005). Deoarece în trecutul recent, odată cu posibilitatea de digitizare a textelor, s-au deschis noi posibilități de cercetare în cadrul lingvisticii bazate pe un corpus de texte iar, astfel, metoda comparării traducerilor (sau a textelor paralele) pare să își fi găsit (din nou) aplicații importante, intenția mea este de a aborda din nou această discuție și de a reflecta la utilizarea textelor biblice în lingvistică. În cele ce urmează, în urma unei scurte discuții de ansamblu, voi analiza utilizarea traducerilor biblice în lingvistică și voi compara câteva avantaje și dezavantaje ale acestei metode. Centrul de greutate îl constituie cercetările în domeniu lingvisticii romanice. În concluzie, o comparație a traducerilor unui text biblic în mai multe limbi ar ilustra modul de abordare a unei comparații de traduceri și unele avantaje ale acestei abordări.

2. Despre utilizarea traducerilor biblice în lingvistică (în lingvistica romanică) până în prezent

Utilizarea traducerilor biblice are o lungă tradiție în lingvistică. Prima comparație bine documentată a textelor biblice în aria limbilor romanice este un studiu realizat în Franța, între anii 1806 și 1812. Inițiatorul acestui studiu a fost Charles Coquebert de Montbret (1755-1831), șeful departamentului statistic care a existat o scurtă perioadă în cadrul Ministerului de Interne francez. El a analizat traduceriile *Pildei fiului rătăcitor* (Luca 15:11-32) realizate în peste 100 de districte ale imperiului napoleonian, care cuprindea și teritorii din Germania, Italia, Benelux și Elveția, în dialectul local al francezilor din acea vreme și, respectiv, în limba regională (Brunot 1927, 525-530, Simoni Aurembou 1989, Ködel 2014). Scopul lui Coquebert de Montbret era să documenteze și să determine, din punct de vedere lingvistic,

¹ Pentru comentariile și pentru sprijinul acordat, cu multă amabilitate, în vederea alcătuirii acestui articol, mulțumesc atât lui Simon Dold, Stefano Quaglia și Janinei Reinhardt, cât și Barbarei Krisl-Kaiser.

dialectele și limbile care stăteau la baza traducerilor. O mare parte a textelor biblice traduse au fost publicate de fiul său, Eugène (Coquebert de Montbret 1831). Traducerile sunt precedate de o analiză lingvistică, care este considerată primul studiu lingvistico-geografic în domeniul limbilor romanice (Simoni-Aurembou 1989). În ciuda câtorva deficiențe ale traducerilor, care aveau legătură cu transferul ortografic al pronunției în limbile și în dialectele traduse, acestea sunt considerate o mărturie extraordinară a relațiilor lingvistice din regiunile studiate și dovedesc faptul că limbile și dialectele regionale erau încă foarte răspândite și active (Walter 1988, 115). În continuarea studiului-pionier, realizat de Charles și Eugène Coquebert de Montbret, s-au elaborat numeroase traduceri ale *Pildei fiului rătăcitor*. Merită menționate, printre altele, studiile lui Stadler (1819) sau Bec (1963), în care este documentată varietatea lingvistică și dialectică din Elveția și din sudul Franței.

O altă colecție bogată de traduceri biblice în limbi romanice și în alte limbi provine de la Louis Lucien Bonaparte (1813-1891), un nepot al împăratului Napoléon Bonaparte. Colecția include, printre alte traduceri, traducerea *Evangheliei* lui Matei, din care putem remarca traducerea *Pildei semănătorului* (Matei 13:1-9), precum și a rugăciunii *Tatăl Nostru* (Matei 6:5-13) (Kabatek 1992, 1993). Prin traducerile *Tatălui Nostru*, Bonaparte s-a alăturat unei lungi tradiții. Merită menționat așa-numitul Proiect *Mitridate*, în cadrul căruia Johann Christoph Adelung și Johann Severin Vater au compilat traduceri ale *Tatălui Nostru* în numeroase limbi indo-europene și non-indo-europene (Adelung 1806-1817, Lüdtke 1978). În vremurile moderne, și Heger (1967), și Heinimann (1988) au realizat colecții de traduceri ale rugăciunii *Tatăl Nostru* în diverse limbi romanice.

Aceste colecții de traduceri biblice numite mai sus ajută, în mod predominant, la documentarea și la ilustrarea asemănărilor și a deosebirilor dintre limbi și din interiorul limbilor în sine. Chiar și astăzi, în cărțile introductive romanice, sunt utilizate fragmente de traduceri biblice în acest scop. Pe lângă *Tatăl Nostru* (de exemplu la Gabriel & Meisenburg 2014), se abordează adesea povestirea *Coborârii Dubului Sfânt* (Faptele Apostolilor 2:1-4) (Schlösser 2001) sau povestirea *Turnului Babel* (Geneza 11:1-9) (Pöckl, Rainer & Poll 2013).

Cu toate acestea, în lingvistică, textele biblice sunt utilizate mai rar ca baze empirice. Dintre studiile romanice mai detaliate cu privire la traducerile biblice fac parte lucrările lui Crabb (1955), Mańczak (1991), Bauske (1997) sau Kaiser (2002). Aceste lucrări se bazează, în principal, pe o abordare istorică și comparativă. Pe lângă acestea, mai există unele studii cu privire la limbi și la varietăți romanice mai restrânse, care utilizează traducerile biblice. Merită menționate studiile legate de occitana veche (Wundeli 1969, Nüesch 1979), de retoromană (Hutschenreuter 1909), de gasconă sau navareză sau de alte varietăți din spațiul Pirineilor (Körner 1987), studiile legate de iudeospaniolă (Sephaha 1973), de menorcană (Navarro & Ginebra 2003) sau de valenciană (Melchor 2000), de varietățile din nordul Italiei (Hirsch 1978), precum și studiile despre română și despre aromână (Lambertz

1977). În timpurile moderne, odată cu noile posibilități de analiză a datelor prin intermediul textelor electronice care pot fi accesate rapid, se poate recurge la texte paralele în studiul lingvistic, în special în domeniul tipologiei și al lingvisticii computerizate (Cysouw, Biermann & Ongyerth 2007, Cysouw & Wälchli 2007, Wälchli 2007). Traducerile biblice sunt utilizate, în aceste studii, de multe ori ca baze textuale (Vries 2007). Trebuie să menționăm în mod special studiul *Proyecto Biblia Medieval* de Andrés Enrique-Arias, cu privire la traducerile biblice din Spania medievală (www.bibliamedieval.es), în cadrul căruia au apărut, între timp, numeroase lucrări lingvistice (compară cu Enrique-Arias (ed.) 2010).

3. Despre critica legată de utilizarea traducerilor biblice în lingvistică (în lingvistica romanică) până în prezent

Numărul relativ mic de studii lingvistice care se bazează pe traducerile biblice se explică prin faptul că utilizarea acestor texte este privită foarte critic. O critică esențială ar fi faptul că se face referire la niște traduceri. În general, se consideră că textele traduse redau o anumită limbă într-un mod mai puțin autentic decât textele originale, fiind dependente de șabloanele unei limbi străine. Deseori, traducătorii recurg la traduceri mai vechi în limba țintă sau în alte limbi. În principiu, o traducere se află undeva la mijloc, între o redare cât mai fidelă originalului și o redare cât mai adecvată limbii țintă (Stein 1997, 28). Din acest motiv, se presupune că traducerile sunt caracterizate de devieri mai mult sau mai puțin importante de la regulile gramaticale și de la regulile standard ale limbii țintă. Pe de altă parte, putem afirma că traducerile sunt create după regulile vorbitorilor care stăpânesc limba țintă ori ca limbă maternă, ori în urma învățării acestei limbi țintă (Chavy 1974, 562-564). Astfel, ne putem aștepta ca traducătorul să păstreze regulile gramaticale ale limbii țintă și să nu le încalce din motivul interferențelor – nici în cazul în care caută o traducere cât mai fidelă textului original.

Un avantaj important al comparației textelor paralele poate fi remarcat în faptul că la baza unui text identic din punct de vedere al conținutului și a unui text care aparține aceleiași specii pot fi întreprinse cercetări comparative (vezi și Hock 1991, 2). Prin urmare, ne referim la „un corpus de texte omogen și, pe cât posibil, optim” (Stein 1977, 29) și, spre deosebire de alte cercetări empirice comparative, putem afirma că variațiile posibile între texte provin din deosebirile din conținutul textului sau din originea textului (de exemplu Enrique-Arias 2013). Putem constata, urmând exemplului lui Albrecht (1973: 75), că orice comparație a traducerilor va realiza „o privire de ansamblu asupra diferitelor proceduri concurente în diferite limbi într-un anumit domeniu”. Acest principiu este valabil, în special, pentru cercetarea creațiilor diacronice, după cum au afirmat și Goyens & Hoecke (1992, 13) cu privire la cercetarea istoriei limbii franceze:

[Cette approche] peut être particulièrement utile à la linguistique diachronique: si un texte ancien est traduit dans un idiome issu de la langue dans laquelle ce texte a été composé, la traduction permet de saisir sur le vif des changements qui ont tran[s]formé la langue mère et provoqué l'émergence d'un nouveau système linguistique. [...] Les traductions successives forment autant de témoignages authentiques de locuteurs natifs sur l'expression la plus appropriée d'un message dans leur système linguistique. Si, comme c'est le cas de langues tel le français, on dispose en outre de traductions dans le système actuel, celles-ci constituent pour le locuteur natif moderne un point d'ancrage pour l'interprétation des données anciennes (Goyens & Hoecke 1992, 13f.).

De asemenea, trebuie menționat că, în cazul traducerilor diacronice, este aproape inevitabilă recurgerea la traducerile biblice. Un motiv ar fi că, în foarte multe limbi, în special în limbile romanice, traducerile integrale sau parțiale ale *Bibliei* constituie cele mai bune dovezi istorice. De obicei, alte traduceri disponibile sunt create în diferite epoci temporale, până în era modernă. Astfel, traducerile biblice reprezintă adesea o evidență foarte bună, aproape lipsită de lacune, a dezvoltării unei limbi.

O critică importantă la adresa utilizării textelor biblice în scopul analizei lingvistice se referă la utilizarea *Bibliei* în sine. Această critică se leagă strâns de o rezervă generală față de limbajul sacru (Matschke 2001, 38). Această rezervă are legătură, în special, cu raționalizarea și secularizarea societății, în care religia rămâne din ce în ce mai des pe planul al doilea, reducându-se și interesul științific față de ea (Gössmann 1965, 59). Critica concretă la adresa utilizării textelor biblice în scopul cercetării lingvistice se referă la faptul că „limbajul lor [...], ca și limbajul religios în general, urmează o serie de percepte stilistice proprii” (Stein 1997, 30). Aceste percepte se pot observa, preponderent, în numeroasele forme repetitive de ordin lexical, sintactic și semantic, care sunt „neobișnuite și inutile” și „departe de normele de utilizare din prezent” (Matschke 2001, 308). Această observație este valabilă și pentru traducerile biblice care au apărut cu scopul a face *Biblia* accesibilă pentru mai multe categorii de populație. Stolt (1981, 186) a constatat, de exemplu, pentru traducerea *Bibliei* lui Luther din anul 1534, că *Biblia* a fost tradusă „în mod voit într-un limbaj sacralizat, biblic”. Chiar și traducerile moderne ale *Bibliei* respectă mai degrabă regulile normative ale limbii – dacă ele există – și un stil lingvistic elevat. Acest lucru este valabil, în mod interesant, și pentru traducerile *Bibliei* care, prin titlul lor, de exemplu *La Bible en français courant*, sau prin modul de prezentare, de exemplu *Biblia* sub formă de benzi desenate, creează așteptări cu privire la un limbaj colocvial (Margot, 1997). Motivul este cu siguranță faptul că, în cazul multor cititori, chiar și ușoara apropiere de limbajul colocvial se lovește de un refuz hotărât (compară cu Waard & Nida, 1986, 15; Nord, 2002).

Acestor dezavantaje – destul de importante – ale utilizării textelor biblice în analiza lingvistică li se opune o serie de avantaje. La fel ca în cazul comparării altor texte paralele, un avantaj ar fi că avem la dispoziție o bază de comparație identică,

chiar dacă aceasta nu corespunde neapărat utilizării limbajului colocvial. În general, textele paralele folosite nu includ texte colocviale. Un alt avantaj ar fi că *Biblia* este scrisă sub formă de proză. Astfel, textul corespunde cu forma reală a limbajului mai mult decât în cazul textelor poetice. Acesta este un aspect important, mai ales pentru lingvistica diacronică. În cazul multor limbi, dovezile nivelurilor lingvistice mai vechi sunt cel mai adesea texte create sub formă de rimă. În opoziție, traducerile biblice, în multe cazuri, sunt primele dovezi textuale concludente în formă non-lirică ale unei limbi. Acest lucru este valabil și pentru limbile romanice. O altă particularitate a *Bibliei*, spre deosebire de alte surse de text istorice, este aceea că ea cuprinde o multitudine de fragmente care redau vorbirea directă și corespund mai degrabă limbajului oral.

Un ultim avantaj, deloc de neglijat, al utilizării traducerilor biblice constă în accesibilitatea lor. Niciun alt text nu a fost tradus în atât de multe limbi. Acest lucru este valabil și pentru limbile romanice, în cazul cărora, după cum am menționat deja, s-a realizat și încă se realizează nenumărate traduceri în limbi regionale sau în varietățile lor. Pe lângă diverse platforme de Internet, cum ar fi *Biblegateway* sau *Proiectul Joshua*, mai putem menționa platforma *Biblia Medieval*, în care pot fi accesate toate textele editate. Această platformă mai oferă și o excelentă opțiune de căutare, care pune la dispoziție numeroase corpusuri de texte pentru cercetare. În cazul utilizării textelor biblice, un ultim avantaj important este acela că problemele legate de autori și copyright nu trebuie clarificate.

4. Ilustrarea utilizării traducerilor biblice în lingvistică (în lingvistica romanică) până în prezent

În cele ce urmează, vom ilustra un exemplu al demersului de comparare a textului biblic în aria limbilor romanice. Comparația se bazează pe textul poveștii Nașterii Domnului (Luca 2:1-20), iar fenomenul lingvistic analizat este așa-numita marcarea diferențială a complementului direct. Prin aceasta se înțelege că un complement direct este marcat deosebit, în funcție de anumite criterii și de anumiți factori (Bossong, 1991). În multe limbi, complementul direct este marcat de faptul că se referă la o persoană umană, adică are caracteristica de [uman]. Și în cazul următoarei comparații de traduceri se poate observa că acest mod de marcarea a complementului direct există în multe limbi romanice. E clar că această caracteristică de [uman] nu este crucială pentru marcarea în mod exclusiv, existând și alți factori care joacă un rol, în funcție de limbă.

Cel mai puternic conturată este marcarea diferențială a complementului direct în limba spaniolă și în limba română. În fragmentul biblic analizat, în traducerea în limba spaniolă apar șase substantive, iar în traducerea în limba română apar cinci substantive care au funcția de complement direct și care fac referire la o persoană. De asemenea, în ambele traduceri există două substantive cu funcția de complement direct care au sensul de „Dumnezeu” și care se comportă ca niște

complemente directe umane. În următoarea analiză – precum și în celelalte analize – toate instanțele în care un complement direct face referire la o persoană sau la Dumnezeu sunt marcate. Complementul direct apare îngroșat, iar prepoziția utilizată – în spaniolă *a* și în română *pe* – apare subliniată. Celelalte complemente directe obișnuite din capitolul analizat, a căror localizare în cadrul versetului nu a fost precizată aici din motiv de spațiu, apar fără marcaj.

	Spaniolă (Biblia de Jerusalén)	Română (Biblia sau Sfânta Scriptură)
Luc. 2:7	y dio a luz <u>a</u> su hijo primogénito , [...].	Și a născut <u>pe</u> Fiul său, Cel Unul-Născut [...].
Luc. 2:8	Había en la misma comarca unos pastores , [...].	Și în ținutul acela erau păstori, [...].
Luc. 2:12	[...] encontraréis un niño envuelto en pañales y acostado en un pesebre.	[...] Veți găsi un prunc înfășat , culcat în iesle.
Luc. 2:13	Y de pronto se juntó con el ángel una multitud del ejército celestial, que alababa <u>a</u> Dios , diciendo:	Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, lăudînd <u>pe</u> Dumnezeu și zicînd:
Luc. 2:16	Y fueron a toda prisa, y encontraron <u>a</u> María y <u>a</u> José , y <u>al</u> niño acostado en el pesebre.	Și, grăbindu-se, au venit și au aflat <u>pe</u> Maria și <u>pe</u> Iosif și <u>pe</u> Prunc , culcat în iesle.
Luc. 2:20	Los pastores se volvieron glorificando y alabando <u>a</u> Dios [...].	Și s-au întors păstorii, slăvind și lăudînd <u>pe</u> Dumnezeu [...].

Aproape în toate cazurile, complementele directe apărute în aceste versete sunt marcate prin *a* respectiv *pe*. Ele au caracteristica [umană] sau [dumnezeiască]. În același timp, observăm că în traducerea spaniolă, în două cazuri (Luca 2:8 și Luca 2:12), și în traducerea română, într-un singur caz (Luca 2:12), substantivul uman cu funcție de complement direct apare fără prepoziție. Astfel, din aceste exemple de versete se poate trage concluzia că, pe lângă caracteristicile [uman] sau [dumnezeiesc], mai există și alți factori care joacă un rol în marcarea complementului direct. Hotărâtor pentru eliminarea prepoziției din versetul 2:12 este, în mod evident, faptul că acel complement nu este specific, anume nu se referă la o persoană care poate fi desemnată clar, fără echivoc. În limba spaniolă și în limba română prepoziția poate fi eliminată, respectiv în acest caz trebuie eliminată, mai ales atunci când complementul nu are caracteristica [uman] (Leonetti 2004 pentru limba spaniolă; von Heusinger & Olea Gáspár 2008 pentru limba română). Lipsa lui *a* din Luca 2:8 din traducerea spaniolă se explică prin faptul că în spaniolă, în construcțiile existențiale cu *haber*, marcarea complementului este, în general, eliminată (Lonetti 2004, 81). În varianta românească nu este ilustrat

comportamentul specific al complementelor în construcții existențiale, deoarece, în traducere, apare o construcție în care *păstori* are funcția de subiect. Acest lucru este valabil și pentru unele traduceri în alte limbi romanice, astfel încât aceste fragmente nu mai sunt analizate în continuare.

Analizând alte traduceri, observăm că și în alte limbi romanice se aplică marcarea diferențială a complementului direct. Este cazul limbii sardă și al limbii vorbite în regiunea Engandina, o variație a limbii retoromane, precum și al limbii portugheze.

	Retoromană (regiunea Engandina) (La Soncha Scritura)	Sardă (Campidaneză) (Vangeli „Su Fueddu”)	Portugheză (Nova Versão Internacional)
Luc. 2:7	Ed ella parturit seis figl prümgenui [...].	e partureit su primu fizu sou , [...].	e ela deu à luz o seu primogênito . [...].
Luc 2:12	[...] Vus chattarat ün pitschen uffant faschà e lovà in ün parsepan.	[...] azis a agatare una criadura , fascada e corcada in d-una mandhigadorza.	[...] encontrarão o bebê envolto em panos e deitado numa manjedoura.
Luc. 2:13	In quel mumaint cumparit là pro l'anguel üna quantità da l'exercit celestial, lodand a Dieu e dschand:	E tot'in d-una aparfeit umpare cun s'anghelu una truma 'e s'esèrcitu 'e sos chelos, laudendhe a Deus e nerzendhe:	De repente, uma grande multidão do exército celestial apareceu com o anjo, louvando a Deus e dizendo
Luc. 2:16	Ed els gettan in prescha e chattettan a Maria , a Josef , e'l nouvnaschü lovà aint il parsepan.	E andhein in presse e agatein a Maria e a Zusepe e-i sa criadura corcada in sa mandhigadorza.	Então correram para lá e encontraram Maria e José , e o bebê deitado na manjedoura
Luc. 2:20	Ils pastuors as retrettan lura, glorifichand e lodand a Dieu [...].	E-i sos pastores si che recuein, torrendhe glòria e dendhe laudes a Deus [...].	Os pastores voltaram glorificando e louvando a Deus [...].

Comparația acestor traduceri cu traducerile din limba română și din spaniolă ne arată că, în acest caz, complementele directe sunt marcate mai rar. Pentru limba portugheză, putem constata din text că un complement direct este marcat prin prepoziție doar atunci când are caracteristica [+dumnezeiesc]. În schimb, alte substantive umane cu funcția de complement direct nu sunt marcate în niciun fel. În sardă și în limba regiunii Engandina, modul de utilizare a marcatorilor ne duce la concluzia că, pe lângă prezența marcatorului [+dumnezeiesc], este important și ca acel complement direct (uman) să fie un nume propriu.

Analizând traducerile în limba franceză, italiană și catalană, observăm că, în acest caz, niciunul dintre complementele directe din fragment nu sunt marcate prin

prepoziție. Acest lucru este valabil și pentru varianta latină, în baza traducerii *Vulgata*. Putem trage concluzia că aceste limbi nu recunosc marcarea diferențială a complementului direct. Această concluzie se aplică pentru variantele standard ale acestor limbi, în care sunt realizate traducerile de mai jos. În cazul multor variații ale acestor limbi, marcarea complementelor directe este demonstrată în diferite contexte, mai ales când complementul este un pronume dislocat (Iemmolo, 2010).

	Latină (Vulgata)	Franceză (Bible en français courant)	Italiană (La Bibbia di Gerusalemme)	Catalană (Traducció interconfessional)
Luc. 2:7	et peperit filium suum primogenitum [...]	Elle mit au monde un fils, son premier-né . [...].	Diede alla luce il suo figlio primogenito , [...].	i va nèixer el seu fill primogènit [...].
Luc. 2:12	[...] invenietis infantem pannis involutum et positum in praesepio	[...] vous trouverez un petit enfant enveloppé de langes et couché dans une crèche.	[...] troverete un bambino avvolto in fasce, che giace in una mangiatoia.	[...] trobareu un infant faixat amb bolquers i posat en una menjadora.
Luc. 2:13	et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis laudantium Deum et dicentium	Tout à coup, il y eut avec l'ange une troupe nombreuse d'anges du ciel, qui louaient Dieu en disant:	E subito apparve con l'angelo una moltitudine dell'esercito celeste che lodava Dio e diceva:	I de sobte s'uní a l'àngel un estol dels exèrcits celestials que lloava Déu cantant:
Luc. 2:16	et venerunt festinantes et invenerunt Mariam et Ioseph et infantem positum in praesepio	Ils se dépêchèrent d'y aller et ils trouvèrent Marie et Joseph, et le petit enfant couché dans la crèche.	Andarono dunque senz'indugio e trovarono Maria e Giuseppe e il bambino , che giaceva nella mangiatoia.	Hi anaren, doncs, de pressa i trobaren Maria i Josep , amb el nen posat a la menjadora.
Luc. 2:20	et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum [...]	[...] Ils célébraient la grandeur de Dieu et le louaient [...].	I pastori poi se ne tornarono, glorificando e lodando Dio [...].	Després els pastors se'n tornaren, glorificant Déu [...].

Comparația cu limba latină ne permite să tragem o serie de concluzii legate de dezvoltarea diacronică a marcării diferențiale a complementului direct în limbile romanice. Faptul că în limba latină acesta nu este marcat ne arată că acest proces de dezvoltare a început de la apariția și divizarea limbilor romanice.

Această observație ne oferă o explicație pentru faptul că marcarea diferențială a complementului este realizată în mod diferit în cadrul limbilor romanice. Aparent, și

gradul de referențialitate a complementului respectiv joacă un rol aici (Aissen, 2003; von Heusinger & Kaiser, 2007). În acele limbi și varietăți în care marcarea diferențială a complementului direct este slab evidențiată, complementele directe sunt marcate doar în cazul cuvintelor cu un grad mare de referențialitate, de exemplu pronumele personale și numele proprii. În alte limbi, precum spaniola și româna, și substantivele referențiale sunt marcate, iar substantivele definite au o referențialitate mai mare decât substantivele nedefinite. Cel mai mic grad de referențialitate îl au substantivele nedefinite, care nu au un caracter specific. Explicația pentru lipsa marcării complementului direct în versetul 1:12 din Luca poate fi aceea că în ambele limbi aceste substantive nu sunt (încă) marcate prin poziție.

În continuarea acestei analize, vom arunca o privire asupra dezvoltării diacronice a marcării diferențiale a complementului direct în limba spaniolă. În baza traducerilor mai vechi ale fragmentului biblic prezentat aici, constatăm că au apărut modificări în cadrul limbii spaniole. În traducerea din secolul al XIV-lea se observă că substantivul cu funcție de complement este marcat doar în cazul în care are un grad mare de referențialitate, adică în cazul în care substantivul este un nume propriu sau îl denumește pe „Dumnezeu”, având astfel un grad de referențialitate aproximativ la fel de mare ca un nume propriu. În traducerea din secolul al XVI-lea și substantivele referențiale cu funcția de complement sunt marcate. În această traducere remarcăm faptul că acele complemente sunt definite exclusiv. În traducerea spaniolă din secolul al XX-lea, care este introdusă din nou pentru o mai bună comparație, în versetul 2:12, după cum am văzut deja, există un complement nemarcat, nedefinit. Cea mai interesantă concluzie o oferă comparația cu o traducere spaniolă modernă, realizată în America Latină: În acest caz, în versetul 1:12, există tot un substantiv nedefinit cu funcție de complement, dar care, spre deosebire de traducerea în spaniola standard, este marcat cu *a*.

	Spaniolă (secolul XIV) (Biblia Escorial I.I.6)	Spaniolă (secolul XVII) (Reina Valera Antigua)	Spaniolă (secolul XX) (Spania) (Biblia de Jerusalén)	Spaniolă (secolul XX) (America Latină) (Nueva Biblia Latinoamericana de Hoy)
Luc. 2:7	e pario el so primer engendrado . [...].	Y parió á su hijo primogénito [...].	y dio a luz a su hijo primogénito , [...].	Y dio a luz a su Hijo primogénito ; [...].
Luc. 2:12	[...] <i>que fallaredes el ninno</i> envuelto en pamos e puesto en un pesebre.	[...] hallaréis al niño envuelto en pañales, echado en un pesebre.	[...] encontraréis un niño envuelto en pañales y acostado en un pesebre.	[...] hallarán a un Niño envuelto en pañales y acostado en un pesebre.

	Spaniolă (secolul XIV) (Biblia Escorial I.I.6)	Spaniolă (secolul XVII) (Reina Valera Antigua)	Spaniolă (secolul XX) (Spania) (Biblia de Jerusalén)	Spaniolă (secolul XX) (America Latină) (Nueva Biblia Latinoamericana de Hoy)
Luc. 2:13	E a soora uino grand caualleria del cielo con el angel <i>que</i> loauan a dios e dizien.	Y repentinamente fué con el ángel una multitud de los ejércitos celestiales, que alababan a Dios , y decían:	Y de pronto se juntó con el ángel una multitud del ejército celestial, que alababa a Dios , diciendo:	Y de repente apareció con el ángel una multitud de los ejércitos celestiales, alabando a Dios y diciendo:
Luc. 2:16	Fueron alla a priessa e fallaron a maria e a ioseph . e el ninno en el pesebre puesto.	Y vinieron apriesa, y hallaron a María , y a José , y al niño acostado en el pesebre.	Y fueron a toda prisa, y encontraron a María y a José , y al niño acostado en el pesebre.	Fueron a toda prisa, y hallaron a María y a José , y al Niño acostado en el pesebre.
Luc. 2:20	E tornaron se los pastores loando e bendiziendo a dios [...].	Y se volvieron los pastores glorificando y alabando a Dios [...].	Los pastores se volvieron glorificando y alabando a Dios [...].	Y los pastores se volvieron, glorificando y alabando a Dios [...].

Comparația dintre traduceriile mai vechi și mai recente în limba spaniolă dovedește clar că limba spaniolă, de-a lungul istoriei sale, a suferit modificări în ceea ce privește marcarea diferențială a complementului direct. De asemenea, comparația dintre traducerea din Spania și cea din America Latină arată că limba spaniolă vorbită în America de Sud a progresat mai mult decât spaniola vorbită în Europa.

Desigur, aceste concluzii în ceea ce privește compararea fragmentelor biblice prezentate aici trebuie cercetate în continuare în baza materialelor disponibile, deloc puține. Compararea fragmentelor biblice selectate aici ilustrează doar câteva răspunsuri pe care le oferă compararea traducerilor biblice. În ciuda obiecțiilor îndreptățite referitoare la metoda comparării traducerilor în sine și la limbajul arhaic al *Bibliei*, putem utiliza traduceriile biblice în studiul lingvistic cu rezultate bune.

Versiune în limba română de Laura Manea.